

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

**Ликовно образование
за VI одделение**

Скопје, 2023 година

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставен предмет	<i>Ликовно образование</i>
Вид/категорија на наставен предмет	Задолжителен
Одделение	VI (шесто)
Теми/подрачја во наставната програма	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ликовен јазик</i> • <i>Дводимензионална уметност</i> • <i>Тродимензионална уметност</i>
Број на часови	1 час неделно/36 часа годишно
Опрема и средства	<ul style="list-style-type: none"> • Компјутер, проектор, дигитален фотоапарат, мобилен телефон (апликации), паметна табла, печатач и сл. • Интернет и образовни софтвери. • Хартија, молив, лавиран туш, перце, четки, восок, темперни бои, водени бои, сув пастел, маркери, лепак, ножици, матрица, картон, валјак. • Глина, глиномол, пластика, амбалажи, алуминиумска фолија, жица, стакло, делови од предмети, глинени садови, стаклени шишиња, пластични шишиња, тегли, пластични кутии, салфетки, декоративна хартија, платна, волници, јажиња, лепило за дрво, шпатули. • Репродукции од уметнички дела, ученички творби, фотографии, списанија, книги, продукти од дизајн и др.
Норматив за наставен кадар	<p>Наставата по Ликовно образование во шесто одделение може да ја изведува лице кое завршило:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студии по ликовни уметности, наставна насока, VII/1 или VI A (според МРК) и 240 ЕКТС; • студии по ликовни уметности, друга ненаставна насока, VII/1 или VI A (според МРК) и 240 ЕКТС и стекната педагошко-психолошка и методска подготовка на акредитирана високообразовна установа.

ПОВРЗАНОСТ СО НАЦИОНАЛНИТЕ СТАНДАРДИ

Резултатите од учење наведени во наставната програма водат кон стекнување на следните компетенции опфатени со подрачјето **Уметничко изразување и култура** од Националните стандарди:

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
VIII-A.1	да манифестира познавање на различни форми на уметничко изразување од сите области на културата (литературата, музиката, визуелните уметности, изведбените уметности декоративните уметности, архитектурата, дизајнот);
VIII-A.3	да ги изразува сопствените идеи, искуства и емоции, користејќи уметнички или други форми на креативно изразување (индивидуални или колективни);
VIII-A.4	да ги интерпретира идеите, искуствата и емоциите изразени во уметничките продукти креирани од другите, кои се припадници на сопствената или на други култури;
VIII-A.9	да препознае и објасни како културата на која ѝ припаѓа (вклучително и на традицијата и религијата) влијаела на формирање на неговиот/нејзиниот идентитет и поглед на светот;
VIII-A.10	да ги идентификува и преиспитува стереотипите и предрасудите кон припадниците на другите културни групи кои се манифестираат во неговото/нејзиното опкружување.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
VIII-B.1	уметноста и другите форми на културно изразување придонесуваат за разбирање и менување на светот;
VIII-B.2	критичкиот однос кон различните продукти на уметноста е битен за развивање на индивидуалните и општествените естетски вредности;
VIII-B.5	на разликите меѓу културите треба да се гледа како на можности за учење и како предизвик за заемно разбирање и напредување.

Наставната програма вклучува и релевантни компетенции од следните трансверзални подрачја на Националните стандарди:

Јазична писменост

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
I-A.1	да ги изразува и пренесува своите мисли, чувства, информации и ставови во различни комуникациски ситуации на својот мајчин јазик преку различни медиуми и за различни цели;
I-A.10	да разбира визуелно прикажани содржини (дијаграми, табели и графикони, илустрации, анимации и др.): да може да ги издвои, анализира, оценува/вреднува и резимира визуелно прикажаните содржини и да ги објасни (писмено и усно).
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>

I-Б.2	со употребата на јазикот во различни контексти и средини, и во различни форми, се овозможува ефикасна комуникација и интеракција (секогаш имајќи предвид со кого се остварува комуникацијата).
-------	--

Математика и природни науки

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
III-A.51	да ја објаснува интеракцијата меѓу човекот и животната средина и да ги идентификува позитивните и негативните влијанија на човекот врз животната средина;
III-A.53	да ги анализира односите меѓу еколошките, социјалните и економските системи од локално до глобално ниво.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
III-Б.8	секоја индивидуа е одговорна за зачувување на природната средина во непосредното опкружување и пошироко и дека треба да развива еколошка свест и да делува во насока на заштита и одржливост на животната средина.

Дигитална писменост

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
IV-A.1	да ги истражува и споредува можностите на познати и нови дигитални уреди и самостојно да процени, одбере и да ги користи тие кои се најсоодветни за конкретна потреба и ситуација;
IV-A.8	на безбеден и одговорен начин да ги користи дигиталните содржини, образовните и социјалните мрежи и дигиталните облаци.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
IV-Б.1	дигиталната писменост е неопходна за секојдневното живеење – го олеснува учењето, животот и работата, придонесува за проширување на комуникацијата, за креативноста и иновативноста, нуди разни можности за забава.

Личен и социјален развој

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
V-A.2	да избира и практикува активности кои обезбедуваат развој и подобрување на сопственото ментално и физичко здравје и добросостојба;

V-A.4	да прави процена на сопствените способности и постигања (вклучувајќи ги силните и слабите страни) и врз основа на тоа да ги определува приоритетите кои ќе му/и овозможат развој и напредување;
V-A.5	да ги препознава емоциите кај себеси и кај другите, да ги согледа последиците од сопствените емоционални реакции во различни ситуации и да користи соодветни стратегии за справување со емоциите;
V-A.13	да комуницира со другите и да се презентира себеси соодветно на ситуацијата;
V-A.15	да соработува со други во остварување на заеднички цели, споделувајќи ги сопствените гледишта и потреби со другите и земајќи ги предвид гледиштата и потребите на другите;
V-A.21	да го анализира, проценува и подобрува сопственото учење.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
V-B.2	осознавањето на сопствениот идентитет придонесува за јакнење на самодовербата и за развојот на личноста;
V-B.3	сопствените постигања и добросостојбата во најголема мера зависат од трудот кој самиот/самата го вложува и од резултатите кои самиот/самата ги постигнува;
V-B.8	интеракцијата со другите е двонасочна – како што има право од другите да бара да му/и биде овозможено задоволување на сопствените интереси и потреби, така има и одговорност да им даде простор на другите да ги задоволат сопствените интереси и потреби.

Општество и демократска култура

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
VI-A.3	да да ги формулира и аргументира своите гледишта, да ги сослушува и анализира туѓите гледишта и со почитување да се однесува кон нив, дури и тогаш кога не се согласува;
VI-A.9	да препознае ранливи групи во општеството, да поддржува и да учествува во хуманитарни и волонтерски акции;
VI-A.18	критички да анализира закани од небалансираниот развој врз животната средина и активно да придонесува кон нејзината заштита и унапредување.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>

VI-Б.1	осознавањето на сопствениот идентитет придонесува за јакнење на самодовербата и за развојот на личноста;
VI-Б.2	сите луѓе, вклучувајќи ги и децата, имаат право да ги изразуваат своите мислења и ставови и да учествуваат во донесувањето одлуки кои се поврзани со нивните потреби и интереси;
VI-Б.7	секој граѓанин е должен одговорно да се однесува кон сограѓаните, заедницата и општеството во целина, постојано имајќи ги предвид последиците од своите постапки по другите и околината;
VI-Б.9	секој граѓанин треба да преземе одговорност за промените во природата предизвикани од активностите на човекот.

Техника, технологија и претприемништво

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
VI-A.4	да генерира идеи и осмислува активности кои водат до продукти и/или услуги;
VII-A.9	активно да учествува во тимска работа според претходно усвоени правила и со доследно почитување на улогата и придонесот на сите членови на тимот.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
VI-Б.2	успешните идеи кои водат кон лични, социјални и финансиски придобивки се резултат на креативност, иницијативност, посветеност и истрајност;
VI-Б.4	работната етика, културната чувствителност и односот кон другите се значајни за креирање и одржување позитивна работна клима;
VII-Б.5	ресурсите не се неограничени и дека е потребно одговорно да се користат.

РЕЗУЛТАТИ ОД УЧЕЊЕ

Тема: **ЛИКОВЕН ЈАЗИК**

Вкупно часови: 4

Резултати од учење:

Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:

1. да прави разлика меѓу дводимензионална и тродимензионална уметност и да ги опишува ликовните подрачја со употреба на ликовен јазик;
2. да ги опишува ликовните елементи и ликовните принципи за секое ликовно подрачје;
3. да препознава мотив, идеја и техника на ликовно дело/ученичка ликовна творба и да го/ја опишува со употреба на ликовен јазик.

Содржини (и поими):

- **Ликовни подрачја**
(ликовен јазик, дводимензионална уметност, цртање, сликање, графика, дизајн и визуелни комуникации во 2Д, тродимензионална уметност, скулптура, дизајн и визуелни комуникации во 3Д)

- **Ликовни елементи и ликовни принципи**
(линија, текстура, форма, големина, боја, волумен, симетрија, асиметрија, рамнотежа)

- **Естетска проценка**
(мотив, идеја, техника)

Стандарди за оценување:

- Прави разлика меѓу дводимензионална уметност (цртање, сликање, графика и дизајн и визуелни комуникации во 2Д) и тродимензионална уметност (скулптура и дизајн и визуелни комуникации во 3Д).
- Ги опишува ликовните подрачја (цртање, сликање, графика, скулптура, дизајн и визуелни комуникации) со употреба на ликовен јазик.

- Ги опишува ликовните елементи (линија, текстура, форма, големина, боја, волумен) и ликовните принципи (симетрија - асиметрија, рамнотежа) за секое ликовно подрачје.

- Препознава мотив, идеја и техника на дадено ликовно дело/ученичка ликовна творба.
- Опишува ликовно дело/ученичка ликовна творба со употреба на ликовен јазик.

Примери за активности

- Учениците изработуваат визуелна презентација во која ја илустрираат поделбата во рамките на дводимензионалната и тродимензионалната уметност и ги претставуваат ликовните подрачја. Потоа презентацијата ја претставуваат пред соучениците.
- Учениците создаваат нагледен материјал за ликовните елементи (линија, текстура, форма, големина, боја, волумен) и ликовните принципи (симетрија - асиметрија, рамнотежа) за секое ликовно подрачје.
- Учениците, поделени во мали групи/парови, разгледуваат дела од познати уметници при што секоја група/пар избира едно дело, ги анализира мотивот, идејата, техниката и ликовните елементи и принципи преку ликовниот јазик и изработува презентација (на

хамер или дигитално) на тема *Што раскажува уметникот преку своите дела?* Потоа презентацијата ја претставуваат пред соучениците.

Тема: **ДВОДИМЕНЗИОНАЛНА УМЕТНОСТ**

Вкупно часови: 24

Резултати од учење:

Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:

1. да разликува и применува различни видови линии и линиски вредности, да претставува различни текстури, да класифицира материјали според текстурата и да комбинира различни линии, форми и големини применувајќи различни цртачки техники;
2. да разликува видови бои и да применува и усовршува различни сликарски техники при сликање со набљудување, по сеќавање и по сопствена замисла;
3. да разликува симетрија од асиметрија во графички творби и да применува различни графички техники и постапки;
4. да разликува продукти од графичкиот дизајн и да креира идејни решенија и продукти од графичкиот дизајн на дадени мотиви и по сопствена замисла.

Ученикот/ученичката ќе развива:

1. имагинација и креативност при творењето на ликовни творби;
2. смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Содржини (и поими):

- **Цртање и цртачки техники**
(линија, текстура, цртачка техника, форма, големина, лавиран туш)

Стандарди за оценување:

- Прави разлика меѓу различни вредности на линијата.
- Применува различни видови линии при цртањето.
- Опишува различни предмети/материјали од опкружувањето според нивната текстура.
- Класифицира материјали според текстурата на: мазни/рапави, сјајни/мат, меки/тврди, просирни/непросирни, водени/суви.
- Применува различни цртачки техники за претставување на различни текстури.
- Комбинира различни линии, форми и големини при цртањето.
- Применува техника лавиран туш.
- Го интерпретира значењето на сопствената творба (цртеж).
- Користи графички компјутерски програми за цртање цртеж според мотиви на цртежи од познати уметници.

- **Сликање и сликарски техники**

- Прави разлика меѓу примарни и секундарни бои во кругот на боите.

<p>(круг на бои, примарни бои, секундарни бои, хроматски бои, ахроматски бои, форма, големина, сликарска техника, темперни бои, водени бои, гваш, колаж)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разликува хроматски од ахроматски бои. • Слика форми и големини со комбинирање на бои соодветни на зададена поставка. • Применува сликарски техники: темперни бои, водени бои, гваш и колаж. • Слика по сеќавање и по сопствена замисла користејќи фантазија и имагинација. • Го интерпретира значењето/симболиката на сопствената слика. • Користи графички компјутерски програми за изработка на слика според колорит на слики од познати уметници.
<ul style="list-style-type: none"> • Графика и графички техники (симетрија, асиметрија, висок печат, скица, <i>Wax resist drawing</i>, матрица, картон печат, монотипија, графички отпечаток) 	<ul style="list-style-type: none"> • Разликува симетрија од асиметрија во ликовни творби. • Создава симетрична графичка творба. • Применува графичка техника на висок печат користејќи различни средства, материјали и постапки (одделно и во комбинација). • Применува техника <i>Wax resist drawing</i> за изработка на скица за графика. • Изработува матрица за ликовна техника картон печат. • Применува техники монотипија и картон печат за изработка на графички отпечаток.
<ul style="list-style-type: none"> • Дизајн и визуелни комуникации во 2Д (графички дизајн, заштитен знак/лого, флаер, плакат, банер, постер, покана) 	<ul style="list-style-type: none"> • Разликува продукти од областа на дводимензионалниот графички дизајн: заштитен знак/лого, флаер, плакат, банер, постер, покана и др. • Креира идејно решение за плакат. • Го интерпретира значењето на сопствената творба (плакат). • Користи графички компјутерски програми за креирање идејно решение за заштитен знак/лого по сопствена замисла.
<p>Примери за активности</p> <ul style="list-style-type: none"> • Учениците воочуваат и препознаваат линиски вредности во непосредната околина и цртаат мотиви од растителен и животински свет применувајќи различни видови линии во техники молив, јаглен и фломастер (според примери од Дирер, Ван Гог и сл.). • Учениците, поделени во мали групи/парови, набљудуваат различни предмети/материјали од опкружувањето (училницата/училишниот двор) и ги опишуваат според нивната текстура. Потоа, ги класифицираат на мазни/рапави, сјајни/мат, меки/тврди, просирни/непросирни, водени/суви и согледувањата ги презентираат пред сите. • Учениците цртаат мотиви со различни текстури (пример: кора од дрво, лист, цвет, ткаенини, дрвени и бетонски/камени површини и др.) користејќи различни цртачки техники. 	

- Учениците цртаат мотиви поврзани со нивното семејство и домот (членови на семејство, соба, мебел и сл.) со комбинирање на различни линии, форми и големини.
- Учениците цртаат мотиви од природни појави (облаци, дожд, снегулки, бура, вулкан и сл.) претставувајќи разлики во големините со примена на техника лавиран туш (според примери од јапонската уметност и сл.). Потоа го интерпретираат значењето на својата изработка.
- Учениците анализираат дела од познати уметници при што секој ученик индивидуално избира едно дело и црта според мотивот од делото со помош на графички компјутерски програми.
- Учениците го разгледуваат кругот на боите и ги препознаваат примарните и секундарните бои. Потоа, поделени во мали групи/парови, идентификуваат примарни и секундарни бои во опкружувањето (во училницата, во училишниот двор и сл.) и согледувањата ги презентираат пред соучениците.
- Учениците набљудуваат аранжирана поставка (мртва природа), ги воочуваат големините, формите и боите и ја сликаат поставката со примена на темперни бои (според примери од Пол Сезан, Анри Матис и др.).
- Учениците сликаат ахроматска композиција од едноставни геометриски форми со темперни бои.
- Учениците сликаат хроматска композиција со примена на темперни бои, водени бои или гваш техника, според зададена црно-бела (ахроматска) репродукција (според примери од Пол Гоген, Анри Дерен, Анри Матис, Василиј Кандински, германски експресионисти, Лазар Личеновски, Никола Мартиноски и др.).
- Учениците сликаат на мотив пејзаж по сеќавање на различни текстури од природата, со примена на темперни бои, водени бои или гваш техника.
- Учениците, поделени во мали групи, креираат композиција со различни текстури (парчиња картони, различни видови хартија, текстил и сл.) во колаж техника (според примери од Пабло Пикасо, Анри Матис и др.).
- Учениците сликаат мотив по сопствена замисла од нивната фантазија (пример на мотив: научна фантастика, приказна или бајка) во техника по избор на ученикот (според примери од Марк Шагал, Салвадор Дали, Рене Магрит, Васко Ташковски и др.). Потоа, учениците ги изложуваат своите творби и ги презентираат пред соучениците интерпретирајќи го нивното значење/симболика.
- Учениците анализираат дела од познати уметници при што секој ученик индивидуално избира едно дело и слика според колоритот од делото со помош на графички компјутерски програми.
- Учениците разгледуваат примери (профил-анфас, пеперутка со отворени и затворени крилја и сл.) и прават разлика меѓу симетрија и асиметрија. Потоа, создаваат симетрична ликовна творба со користење на основни бои со техника монотипиа (според Роршаховиот метод).
- Учениците, поделени во мали групи/парови, пронаоѓаат предмети со различни текстури во своето опкружување (училница, училишен двор) кои премачкани со боја може успешно да се отпечатаат на хартија. Потоа, креираат творба со мотив пејзаж по сопствена замисла со комбинирање на отпечатоци од предметите.

- Учениците создаваат скица за графика користејќи ја техниката *Wax resist drawing* (со свеќа или светли восочни боички цртаат на хартија, а потоа восочниот цртеж го премачкуваат со лавиран туш – според примери на цртежите на Хенри Мур од засолниште).
- Учениците изработуваат матрица за картон печат користејќи различни средства, материјали и постапки (сечење, кинење, лепење) на мотив: зграда, мост, автомобил и сл. Потоа учениците ја премачкуваат матрицата со боја и ја отпечатуваат во техниката висок печат.
- Учениците, поделени во мали групи/парови, разгледуваат различни продукти од графичкиот дизајн и ги класифицираат на: заштитен знак/лого, флаер, плакат, банер, постер, покана и др. Потоа, од нив креираат едукативни дијаграми/постери кои ги поставуваат во училницата и ги презентираат.
- Учениците создаваат идејно решение за плакат на тема *Рационално користење на водата*. Идејното решение го презентираат пред соучениците, интерпретирајќи го значењето/симболиката.
- Учениците креираат заштитен знак/лого за училиштето по сопствена замисла со помош на графички компјутерски програми комбинирајќи линии, форми, бои, букви и сл. и поврзувајќи ја својата идеја со информациите за патронот/името на училиштето.

Тема: **ТРОДИМЕНЗИОНАЛНА УМЕТНОСТ**

Вкупно часови: 8

Резултати од учење:

Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:

1. да разликува тродимензионални форми на пластично обликување и да применува техники моделирање и асемблаж;
2. да ја препознава потребата од индустрискиот дизајн, да применува техника декупаж, да создава идејно решение за дизајн на мебел и да користи графички компјутерски програми за дизајн на утилитарен предмет.

Ученикот/ученичката ќе развива:

1. имагинација и креативност при творењето на ликовни творби;
2. мануелни вештини;
3. смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Содржини (и поими):

- **Пластично обликување**
(релјеф, висок релјеф, низок релјеф, длабок релјеф, полна пластика, форма, волумен, големина, текстура, простор, моделирање, полн волумен, празен волумен, асемблаж, рамнотежа)

Стандарди за оценување:

- Разликува релјеф (висок, низок и длабок) од полна пластика.
- Идентификува форма, волумен, големина, текстура, боја и простор во тродимензионално дело.
- Применува моделирање за изработка на релјеф во боја.
- Разликува полни и празни волумени кај тродимензионалните дела.
- Компонира асемблаж од предмети и делови од предмети од повеќе материјали со различни форми, големини и текстури.
- Применува рамнотежа при создавањето асемблаж.

	<ul style="list-style-type: none"> • Го интерпретира значењето/симболиката на изработен асемблаж.
<ul style="list-style-type: none"> • Дизајн и визуелни комуникации во ЗД (индустриски дизајн, декупаж, утилитарен предмет) 	<ul style="list-style-type: none"> • Препознава продукт од областа на индустрискиот дизајн и потребата од истиот. • Применува техника декупаж. • Создава идејно решение за дизајн на мебел од различни материјали. • Користи графички компјутерски програми за креирање идејно решение за дизајн на утилитарен предмет.

Примери за активности

- Учениците, поделени во мали групи/парови, користејќи интернет, разгледуваат примери од: египетска скулптура, античка скулптура, теракотни икони, македонско копаничарство, ренесанса (Микеланџело), импресионизам (Роден) и сл. и прават разлика меѓу релјеф (висок, низок и длабок) и полна пластика.
- Учениците, поделени во мали групи/парови, набљудуваат тродимензионални уметнички дела и предмети од опкружувањето и дискутираат за нивната форма, волумен, големина, текстура и боја, како и за просторот што го зафаќаат.
- Учениците изработуваат релјеф со мотив човечки лик во техника моделирање со глина/глиномол користејќи линија и текстура и внимавајќи на големината. Потоа го бојат релјефот со темперни бои (според примери од: египетска уметност, асирска уметност, Хуан Миро, Анета Светиева и др.).
- Учениците разгледуваат тродимензионални дела и предмети од опкружувањето и идентификуваат полни и празни волумени. Потоа избираат предмети со различна големина, форма, текстура и материјал и компонираат тродимензионална творба – асемблаж со мотив од животинскиот свет (според примери од асемблажи на Пикасо).
- Учениците, поделени во големи групи, креираат асемблаж со сложени форми со мотив од фантазијата (на пример: возило, летало, куќа, училиште од иднината и сл.). При изработката користат материјали и предмети или нивни делови кои ја изгубиле првобитната намена (на пример: пластика, парчиња картони, различни видови хартија, амбалажа и др.) според примери од Луис Невелсон, Роберт Раушенберг, Арман, Тони Крег и др. Учениците ги изложуваат своите творби (асемблажи) и ги презентираат пред соучениците интерпретирајќи го нивното значење/симболика.
- Учениците, поделени во мали групи/парови, користејќи интернет истражуваат на тема индустриски дизајн (видови, историјат, примена и општествена потреба) и разгледуваат различни примери од индустрискиот дизајн. Потоа, примерите ги печатат и креираат едукативни дијаграми/постери кои ги поставуваат во училницата и ги презентираат.
- Учениците дискутираат за постапката на креирање украсни предмети во техниката декупаж. Потоа декорираат во техника декупаж различни предмети и садови (на пример: глинени садови, стаклени или пластични шишиња, стаклени или пластични тегли, пластични кутии и сл.) користејќи салфетки, декоративна хартија, платна, волници, јажиња, темперни бои, маркери и сл.
- Учениците дизајнираат мебел за иднината од картонски и пластични амбалажи и интервенираат на истиот со боја.

- Учениците креираат скица (идејно решение) за дизајн на утилитарен предмет за иднината (на пример: кујнски апарати, садови од домаќинството и др.) според сопствена замисла со помош на графички компјутерски програми. Идејното решение го презентираат пред соучениците опишувајќи и објаснувајќи ги идејата и употребата на замислениот предмет/апарат во иднината.

ИНКЛУЗИВНОСТ, РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ/СЕНЗИТИВНОСТ, ИНТЕРКУЛТУРНОСТ И МЕЃУПРЕДМЕТНА ИНТЕГРАЦИЈА

Наставникот обезбедува инклузивност преку вклучување на сите ученици во сите активности за време на часот. Притоа, овозможува секое дете да биде когнитивно и емоционално ангажирано преку користење на соодветни методички приоди (индивидуализација, диференцијација, тимска работа, соученичка поддршка). При работата со учениците со попреченост применува индивидуален образовен план (со прилагодени резултати од учење и стандарди за оценување) и секогаш кога е можно користи дополнителна поддршка од други лица (лични и образовни асистенти, образовни медијатори, тutori волонтери и професионалци од училиштата со ресурсен центар). Редовно ги следи сите ученици, особено оние од ранливите групи, за да може навремено да ги идентификува тешкотиите во учењето, да ги поттикнува и поддржува во постигнувањето на резултатите од учењето.

При реализација на активностите наставникот еднакво ги третира и момчињата и девојчињата, при што води грижа да не им доделува родово стереотипни улоги. При формирање на групите за работа настојува да обезбеди баланс во однос на полот. При избор на дополнителни материјали во наставата користи илустрации и примери кои се родово и етнички/културно сензитивни и поттикнуваат родово рамноправност, односно промовираат интеркултурализам.

Секогаш кога е можно наставникот користи интеграција на темите/содржините/поимите при планирањето и реализацијата на наставата. Интеграцијата овозможува учениците да ги вклучат перспективите на другите наставни предмети во она што го изучуваат во овој наставен предмет и да ги поврзат знаењата од различните области во една целина.

ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

За да овозможи учениците да ги постигнат очекуваните стандарди за оценување, наставникот континуирано ги следи активностите на учениците за време на поучувањето и учењето и прибира информации за напредокот на секој ученик. За учеството во активностите, учениците добиваат повратна информација во која се укажува на нивото на успешност во реализацијата на активноста/задачата и се даваат насоки за подобрување (формативно оценување). За таа цел, наставникот ги следи и оценува:

- усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соученици;
- истражувачките активности при кои ученикот врши набљудување, претставување резултати и нивно презентирање;
- практичната изведба и активност на часовите при изработката на сопствените и заедничките творби;

